

# Quickscan flora en fauna Coolsingel 42 te Rotterdam

**-CONCEPT-**



Juli 2018

P18-021/W1437

Auteur: E. Bemelmans

Natuur-Wetenschappelijk Centrum

078-6213921

[nwcadvies@nwcadvies.nl](mailto:nwcadvies@nwcadvies.nl)

[www.nwcadvies.nl](http://www.nwcadvies.nl)



**Quicksan flora en fauna  
Coolsingel 42 te  
Rotterdam**

**-CONCEPT -**

## Quickscan flora en fauna Coolsingel 42 te Rotterdam -CONCEPT-

Opdrachtgever: Kuiper Compagnons

Uitvoering: Natuur-Wetenschappelijk Centrum

Samenstelling: Ellis Bemelmans

Veldwerk: Ellis Bemelmans, Tamar Braaksma, Hans Bruning

Foto's: NWC

Quickscan flora en fauna Coolsingel 42 te Rotterdam [Samenst.: Bemelmans, E.] [Foto's: NWC.], Dordrecht: Strix/ NWC].

Trefw.: Wet natuurbescherming, Quick scan, Rotterdam, Coolsingel 42

W1437/P18-021



Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt of verveelvoudigd, door middel van; druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze, zonder toestemming van de uitgever of de opdrachtgever.



Dordrecht, Juli 2018

## Inhoud

1	Inleiding	7
2	Gebiedsbeschrijving	9
3	Toetsing soortbescherming	11
3.1	<i>Wettelijk kader</i>	11
3.2	<i>Methode</i>	14
3.3	<i>Resultaten</i>	15
3.4	<i>Effecten en verplichtingen</i>	18

## Referenties

### Bijlagen:

Bijlage 1: Beschermd soorten Wet natuurbescherming

Bijlage 2: Vleermuizen en ruimtelijke ingrepen

Bijlage 3: Vogels en ruimtelijke ingrepen

## Samenvatting

### Toetsing soortbescherming

Onderstaande tabel geeft de conclusies ten aanzien van de toetsing van de plannen aan de wettelijke soortbescherming weer. Voor de volledigheid en om een verkeerde interpretatie te voorkomen, dient ook hoofdstuk 3 gelezen te worden.

Soortgroep	Bevindingen	Effecten beschermde soorten	Verplichtingen
<b>Vleermuizen</b>	Aanwezigheid van vleermuisverblijfplaatsen kan niet voldoende worden uitgesloten.	Mogelijke verstoring van de functionele leefomgeving en aantasting van mogelijk aanwezige verblijfplaatsen.	Aanvullend onderzoek wordt aangeraden.
<b>Vogels vaste verblijfplaats</b>	Er zijn geen sporen gevonden van vogels met een vaste verblijfplaats.	Geen.	Er zijn geen verplichtingen anders dan de zorgplicht.
<b>Overige vogels</b>	Plangebied geschikt als broedlocatie.	Mogelijk vernieling en verstoring broedsels.	Buiten broedseizoen (globaal half maart t/m half juli) werken of check broedgevallen vlak voorafgaand aan werkzaamheden.
<b>Vaatplanten</b>	Geen beschermde soorten.	Geen	Zorgplicht



## 1. Inleiding

Er zijn plannen om de bebouwing aan de Coolsingel 42 te Rotterdam te renoveren. Ten behoeve van de voorgenomen plannen zullen aan de achterzijde van het gebouw bovendien sloopwerkzaamheden plaatsvinden. Voor zover bekend blijven de bomen op het terrein behouden.

In het kader van de Wet natuurbescherming dient bij dergelijke ruimtelijke ingrepen onderzoek gedaan te worden naar de aanwezige natuurwaarden en dient een beoordeling gemaakt te worden van eventuele negatieve effecten van de plannen op deze waarden.

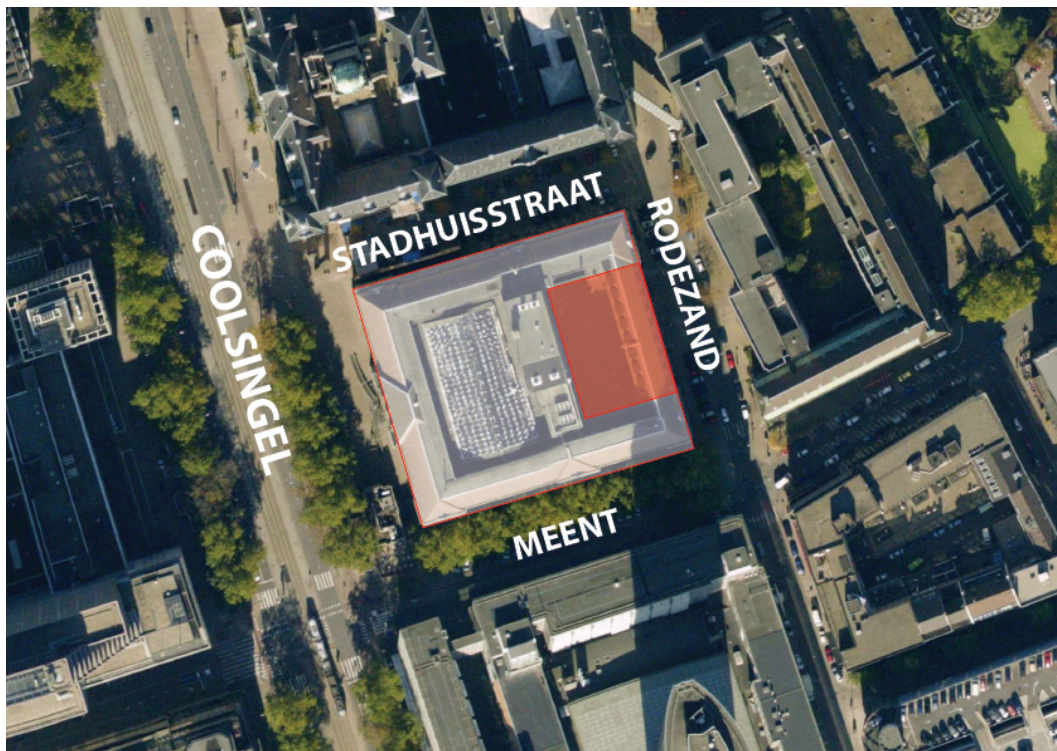
Omnam Group heeft het Natuur-Wetenschappelijk Centrum (NWC) opdracht verleend een quickscan flora en fauna uit te voeren voor deze locatie en voor advisering omtrent de relevante natuurwetgeving.





## 2. Gebiedsbeschrijving

Het plangebied bevindt zich aan de Coolsingel 42, ten noordoosten van de kern van Rotterdam, in de provincie Zuid-Holland. Het gebied wordt begrensd door de Stadhuisstraat aan de noordzijde, de Rodezand aan de oostzijde, de Meent aan de zuidzijde en de Coolsingel aan de westzijde. In onderstaande figuur is de begrenzing van het plangebied weergegeven.

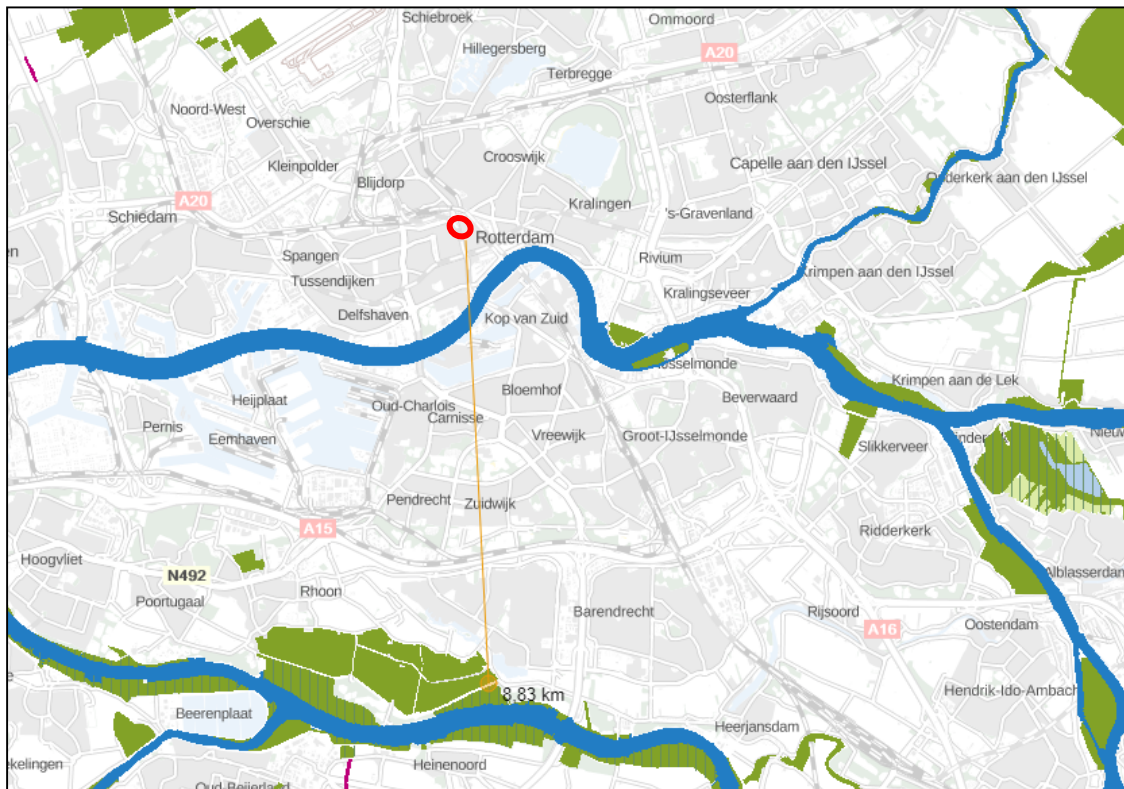


Figuur 1: Begrenzing van het plangebied (rood omkaderd). Het rood gearceerde deel wordt gesloopt.

### *Beschermde gebieden*

Het dichtstbijzijnde gebied dat onder de bescherming van de Wet natuurbescherming valt is Natura 2000-gebied 'Oude maas' (figuur 2). Dit Natura 2000-gebied bevindt zich op ongeveer 8,8 kilometer afstand vanaf het plangebied. Vanwege deze afstand, de kleinschalige en tijdelijke aard van de werkzaamheden en het gegeven dat de bebouwing van Rotterdam en de rivier de Nieuwe Maas zich tussen het plangebied en het Natura 2000-gebied bevinden, worden er geen significant nadelige effecten op de aangewezen habitattypen en doelsoorten van dit Natura 2000-gebied verwacht als gevolg van verstoring door geluid, licht, trillingen en dergelijke. Voor deze storingsfactoren is daarom geen verdere toetsing aan de natuurwetgeving nodig.

Daarnaast is het plangebied geen onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) (figuur 2). Er worden geen nadelige gevolgen verwacht op het Natuurnetwerk Nederland. Een toetsing is dan ook niet nodig.



Figuur 2: Ligging plangebied (rood omcirkeld) t.o.v. Natura 2000-gebied Oude Maas (groen gestreept) Plangebieden van het Natuurnetwerk Nederland zijn groen en blauw gearceerd) Bron: zuid-holland.nl, 2018

### 3. Toetsing soortbescherming

#### 3.1 Wettelijk kader

Voor dier- en plantensoorten zijn in de Wnb een aantal verbodsbepalingen opgenomen, waarvan vooral de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 belangrijk zijn in het kader van flora- en faunaonderzoek bij onder andere ruimtelijke ontwikkelingen (tekstvak 1).

#### **Artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 Wet natuurbescherming:**

##### Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.

##### Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van de dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen of af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

##### Artikel 3.10

1. Het is verboden:
  - a) In het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten genoemd in de bijlage, onderdeel A bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
  - b) De vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen;
  - c) Vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

De verbodsbepalingen uit de artikelen gelden overal in Nederland, ongeacht het type of de omvang van de werkzaamheden of activiteiten die uitgevoerd worden. De bepalingen uit de Wnb kunnen daarom van invloed zijn op ruimtelijke ingrepen, zoals het aanleggen van infrastructuur, het slopen en realiseren van bebouwing, het uitbreiden van industriegebieden en het kappen van bomen. Ook bij het opstellen of herzien van bestemmingsplannen zijn de bepalingen uit de Wnb van belang. In het kader van het zorgvuldigheidsbeginsel en het voorzorgsbeginsel (Algemene Wet Bestuursrecht) dient bij het opstellen en herzien van bestemmingsplannen en bij (ruimtelijke) activiteiten een toetsing aan de Wnb plaats te vinden. Deze toetsing moet de volgende onderdelen bevatten:

- Een inventarisatie van het voorkomen van wettelijk beschermde dier- en plantensoorten in het plangebied en binnen de invloedssfeer van de activiteit;
- Een inventarisatie en beoordeling van (significant) nadelige effecten als gevolg van de activiteit, op beschermde soorten die binnen het plangebied en/of binnen de invloedssfeer van de activiteit aanwezig zijn;
- Indien nodig een opname van maatregelen die de negatieve effecten op de beschermde soorten en hun leefgebieden mitigeren en/of compenseren.

De Wnb kent drie categorieën van beschermde soorten die ook terug te vinden zijn in de artikelen met verbodsbepalingen: alle vogels uit de Europese Vogelrichtlijn (artikel 3.1), alle soorten die in de Europese Habitatrichtlijn vermeld worden (artikel 3.5) en “overige soorten” (artikel 3.10) die alleen op nationaal niveau beschermd worden. Provincies mogen afwijken van de lijst met “overige soorten” door vrijstelling te verlenen voor bepaalde soorten. Hierdoor kan deze lijst per provincie verschillen. Een overzicht van alle beschermde soorten is te vinden in bijlage 1.

#### *Soorten Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn*

Wanneer één of meerdere verbodsbepalingen uit artikel 3.1 en/of artikel 3.5 Wnb overtreden worden door de voorgenomen activiteit, dient een ontheffing aangevraagd te worden bij de provincie waarin de activiteit plaatsvindt. Een ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen wordt voor soorten uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn alleen verleend wanneer voldaan wordt aan *elk* van de volgende voorwaarden:

- Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- Zij is nodig:
  - a) In het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid; of
  - b) In het belang van een dwingende reden van groot openbaar belang; of
  - c) In het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Voor vogels kan echter geen beroep gedaan worden op belang b “dwingende reden van groot openbaar belang”.

Wanneer overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen kan worden door het treffen van mitigerende maatregelen, is het aanvragen van een ontheffing niet nodig. Wel kan in dergelijke gevallen toch ontheffing aangevraagd worden om de te treffen maatregelen goed te laten keuren. Indien het bevoegd gezag de maatregelen goedkeurt, wordt door hen een “positieve afwijzing” afgegeven.

Bij de aanvraag van een ontheffing in het kader van de Wnb zijn een activiteitenplan en, in sommige gevallen, een compensatieplan noodzakelijk. Hierin staan de bevindingen uit de flora- en faunatoets vermeld en worden maatregelen beschreven die uitgevoerd zullen worden om ervoor te zorgen dat de nadelige effecten op beschermde plant- en diersoorten in en binnen de invloedssfeer van de activiteit zoveel mogelijk te voorkomen, dan wel te beperken.

#### *Overige soorten*

Voor de soorten uit deze categorie geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 3.10 mits een door het ministerie van EZ goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteit. Indien aantoonbaar gewerkt kan worden volgens een dergelijke gedragscode, hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden voor het overtreden van één of meerdere verbodsbepalingen uit artikel 3.10 van de Wnb.

Indien er geen goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteit of het niet mogelijk is om volgens een dergelijke gedragscode te werken, dient bij overtreding van verbodsbepalingen wel een ontheffing aangevraagd te worden. De ontheffing kan voor deze soorten echter op grond van meer belangen verleend worden dan het geval is voor de Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten.

#### *Zorgplicht*

Tenslotte geldt voor alle plant- en diersoorten (ook de onbeschermde) de zorgplicht uit artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming. Deze houdt in dat mogelijke nadelige gevolgen voor planten en dieren, voor zover redelijk, zoveel mogelijk vermeden moeten worden.

### 3.2 Methode

De quickscan die uitgevoerd is, bestond uit een veldbezoek en een kort literatuuronderzoek. Voor het literatuuronderzoek is gebruikgemaakt van eigen gegevens van het NWC en van verspreidingsgegevens van soorten verzameld door instanties zoals SOVON, RAVON en de Vlinderstichting.

Op basis van het literatuuronderzoek is bepaald voor welke soortgroepen de aanwezigheid en/of geschiktheid van het plangebied onderzocht diende te worden. Tijdens het veldbezoek is specifiek aandacht besteed aan de functie van het plangebied voor vleermuizen en vogels met een vaste verblijfplaats.

Het veldbezoek is op 27 februari 2018 uitgevoerd door drie ecologen van het NWC. De temperatuur tijdens het veldbezoek bedroeg -1 °C. Het was licht bewolkt en de windkracht bedroeg 3 Bft. Deze gegevens zijn door de medewerkers in het veld gemeten.

#### Vleermuizen

Alle vleermuissoorten worden beschermd door de Wet natuurbescherming (bijlage 2). Het plangebied is daarom beoordeeld op de mogelijke waarde voor vleermuizen. Hierbij is beoordeeld of de bebouwing binnen het plangebied geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Er is onder andere gelet op de aanwezigheid en kenmerken geschikte ruimtes en mogelijke openingen in de aanwezige bebouwing (ruimtes in spouwmuren, kelder/ zolder). Ook is gelet op sporen van vleermuizen, zoals keuteltjes, afgebeten insectenvleugels en aanwezigheid van meststrepen bij eventuele invliegopeningen. Zulke sporen zijn in de praktijk echter lastig te vinden (vergaan snel) en zijn mede afhankelijk van de functie van het gebouw. Wanneer deze niet worden aangetroffen, betekent dit daarom niet automatisch dat er geen vleermuizen aanwezig kunnen zijn.

Daarnaast is beoordeeld of er in en in de directe omgeving van het plangebied potentieel belangrijke vliegroutes en/of foerageergebied aanwezig zijn, zoals bommenrijen, andere groene, lijnvormige landschapselementen en (kleinschalige) weilanden en andere half open gebieden. Hierbij is tevens gelet op het aanbod van geschikt foerageergebied in de omgeving van het plangebied.

### Vogels met een vaste verblijfplaats

Vogels met een vaste verblijfplaats worden jaarrond beschermd door de Wet natuurbescherming. Dit geldt ook voor hun functionele leefomgeving (bijlage 3). Voorbeelden van deze vogels zijn de Buizerd (*Buteo buteo*), de Sperwer (*Accipiter nisus*), de Huismus (*Passer domesticus*) en de Gierzwaluw (*Apus apus*). Tijdens de quickscan is het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van dergelijke vogels en is bepaald welke gevolgen de voorgenomen plannen voor deze vogels met zich meebrengen (zoals verstoring door geluid of aantasting van de functionele leefomgeving). De bebouwing binnen het plangebied is beoordeeld op hun geschiktheid voor en aanwezigheid van verblijfplaatsen van vogels. Dit is gedaan door te letten op sporen (braakballen, veren, uitwerpselen, etc.), nesten (o.a. horsten en oude kraaiennesten) en aan de hand van waarnemingen van de betreffende vogelsoorten (geluid/zicht/territoriumindicerend gedrag). Tevens is bekeken of het gebied een significant onderdeel zou kunnen zijn van de functionele leefomgeving van een vogelsoort met een vaste verblijfplaats.

### 3.3 Resultaten

#### Vleermuizen

In de bebouwing binnen het plangebied zijn geen vleermuizen aangetroffen, maar er zijn wel geschikte ruimtes onder de dakrandbekleding aanwezig en verschillende mogelijkheden voor toegang tot het gebouw beschikbaar. Om deze reden kan aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van vleermuizen in de bebouwing binnen het plangebied niet met voldoende zekerheid worden uitgesloten.

Het plangebied vervult geen essentiële rol als vliegroute en/of foerageergebied voor vleermuizen.



### Vogels met een vaste verblijfplaats

Tijdens het veldbezoek zijn geen sporen gevonden die duiden op de aanwezigheid van vogels met een vaste verblijfplaats binnen het plangebied. Daarnaast bevinden zich binnen het plangebied bijna geen geschikte plaatsen voor de Huismus om te broeden; er zijn geen dakpannen of andere mogelijk waaronder ze een nest kunnen maken of dekkingbiedende vegetatie (in de vorm van heggen of bomen) waar deze soort zich in kan verstoppen. Het plangebied heeft enkel platte daken, op één plaats na. De mogelijkheden waar een vaste verblijfplaats van een Huismus aanwezig kan zijn is echter zodanig laag (onder de 1,5 meter) dat deze niet geschikt is door de mogelijke hoge verstoringsfactor (foto 2). Hierdoor is de aanwezigheid van de Huismus uit te sluiten.

Daarnaast zijn de daken binnen het plangebied niet geschikt als vaste verblijfplaats voor de Gierzwaluw; ze zijn plat en de mogelijke geschikte broedplaatsen zijn te laag gelegen (onder de 1,5 meter) (foto 2). De enige plek waar ze mogelijk het gebouw kunnen betreden voldoet niet aan de eisen en wordt geblokkeerd door een dakbeschot en reling (foto 1) en zijn er binnen het gebouw geen sporen gevonden die duiden op de aanwezigheid van deze soort. Hierdoor is deze plek ongeschikt voor de Gierzwaluw.

Er is wel een postduif waargenomen op de vierde/vijfde verdieping in de "machinekamer". De aangetroffen sporen aldaar wijzen erop dat deze duif vaker gebruik maakt van deze ruimte (foto 3 en 4).

Tot slot kan het plangebied ook van belang zijn als broedplaats, foerageergebied en schuilplaats voor algemeen beschermde broedvogelsoorten, zoals bijvoorbeeld de Houtduif (*Columba palumbus*) en de Merel (*Turdus merula*).

Op het "dakterras" is ook een 'kuil' gevonden die mogelijk op de verblijfplaats van een meeuw duidt (foto 5).



Foto 1: Uitstekend dakbeschot en reling.



Foto 2: Ongeschikte plaats voor de Huismus.





Foto 3: Aangetroffen duif



Foto 4: Aanduiding van de locatie waar de Duif is aangetroffen (rood omcirkeld)



Foto 5: Kuil op het dakterras.



Foto 6: Tongvaren op het binnenhof.

### Vaatplanten

Het plangebied vormt geen geschikt biotoop voor beschermde vaatplanten omdat de bodem uit voedselrijke grond bestaat. De aanwezigheid van beschermde vaatplanten kan daarom met voldoende zekerheid uitgesloten worden.

Er is wel een voormalig beschermde soort aangetroffen op het binnenplein; de Tongvaren (foto 6).

### 3.4 Effecten en verplichtingen

#### Vleermuizen

Binnen het plangebied is geen essentieel foerageergebied aanwezig; zowel tijdens als na uitvoering van de voorgenomen plannen zal er voldoende alternatief foerageergebied aanwezig zijn. Ook is binnen het plangebied geen essentiële vliegroute aangetroffen. Om deze reden is er, ten aanzien van vliegroutes en foerageergebieden, geen sprake van nadelige effecten voor vleermuizen en zijn verdere maatregelen ten aanzien van deze onderdelen niet nodig.

Er zijn binnen het plangebied geschikte ruimtes aanwezig en toegankelijk voor vleermuizen. Hierdoor is niet uit te sluiten dat hier op andere momenten (dan de winter) van het jaar gebruik van gemaakt wordt. Voorbeelden hiervan zijn de boeiborden langs de dakrand en kapotte of openstaande ramen/deuren.

Aanvullend onderzoek naar mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen wordt verricht door vier inventarisatiemomenten in de periode 15 april tot 15 oktober, waarbij 20-30 dagen tussen de inventarisatiemomenten moeten zitten.



Foto 7: Boeiborden langs de dakrand.

#### Vogels met een vaste verblijfplaats

Tijdens het veldbezoek zijn geen sporen gevonden (nestmateriaal, uitwerpselen, braakballen) die duiden op de aanwezigheid van een vaste verblijfplaats van vogels.

Daarnaast zijn binnen het plangebied geen jaarrond beschermde nesten van bijvoorbeeld de Buizerd of de Sperwer aangetroffen. Tijdens het veldbezoek zijn ook geen sporen, zoals een plukplaats, gevonden en/of waarnemingen gedaan waaruit blijkt dat een dergelijke soort gebruikmaakt van het plangebied.

De aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van de Huismus kan worden uitgesloten door de afwezigheid van geschikte broedplaatsen en vegetatie. De aanwezigheid van

de Gierzwaluw kan worden uitgesloten door de afwezigheid van geschikte broedplaatsen met een vrije uitvliegopening. Om deze redenen bestaan er, anders dan de algemene zorgplicht, geen verplichtingen vanuit de Wet natuurbescherming ten aanzien van vogels met een vaste verblijfplaats.

Echter, aangezien er in de directe omgeving van het plangebied gierzwaluwen zijn waargenomen, zal in combinatie met het vleermuisonderzoek ook aanvullend onderzoek naar de Gierzwaluw uitgevoerd worden.

Ten aanzien van overige broedvogels, wordt aangeraden om werkzaamheden waarbij broedplaatsen verloren kunnen gaan of broedsels verstoord kunnen worden buiten het broedseizoen van vogels (globaal van half maart t/m half juli)\* uit te voeren. Indien dergelijke werkzaamheden toch binnen het broedseizoen plaatsvinden, dient voorafgaand aan de werkzaamheden door een ecologisch deskundige te worden vastgesteld of er broedende vogels binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden aanwezig zijn. Wanneer er broedgevallen worden vastgesteld, dient door de deskundige bepaald te worden of er sprake is van een wezenlijke invloed op de populatie van de betreffende vogelsoort. Mogelijk dienen maatregelen genomen te worden om nadelige effecten te voorkomen.

*\* Voor het broedseizoen wordt in de Wet natuurbescherming geen standaardperiode gehanteerd. Deze periode kan, afhankelijk van de soort en de weersomstandigheden, langer dan wel korter zijn.*

### Vaatplanten

Binnen het plangebied zijn geen beschermde vaatplanten aangetroffen. Deze worden op basis van biotoopkenmerken van het plangebied ook niet verwacht. Om deze reden bestaan er, anders dan de algemene zorgplicht, geen verplichtingen vanuit de Wet natuurbescherming ten aanzien van vaatplanten.

### *Zorgplicht*

Tenslotte geldt voor alle plant- en diersoorten (ook de onbeschermde) de zorgplicht. Deze houdt in dat mogelijke nadelige gevolgen voor planten en dieren, voor zover redelijk, zoveel mogelijk vermeden moeten worden. Manieren om aan de zorgplicht te voldoen zijn bijvoorbeeld::

- er wordt gelegenheid gegeven aan amfibieën en grondgebonden zoogdieren, die tijdens de werkzaamheden worden gevonden, te vluchten of zich te verplaatsen naar een schuilplaats buiten het bereik van de werkzaamheden. Dit gebeurt door onder andere vegetatie of bodemmateriaal (takken, stronken, steenhopen) gefaseerd te verwijderen;
- in verband met verstoring van aanwezige dieren worden de werkzaamheden zoveel mogelijk overdag uitgevoerd.

## Referenties

Database NWC

Ravon.nl

Waarneming.nl

Zoogdiervereniging.nl

Synbiosis.alterra.nl,

bij12.nl → kennisdocumenten

## Bijlage 1: Beschermde soorten Wet Natuurbescherming

In het kader van de Wet Natuurbescherming worden alle in Europa voorkomende en in het wild levende vogels beschermd en onderstaande soorten uit overige soortgroepen:

<b>Amfibieën</b>	Bulrug	Kleine	Gewone zeehond
<u>Habitatrichtlijn</u>	Butskop	dwergvleermuis	Grijze zeehond
Boomkikker	Dwergpotvis	Kleine hoefijzerneus	Grote bosmuis
Geelbuikvuurpad	Gestreepte dolfin	Laatvlieger	Haas
Heikikker	Dwergvinvis	Meervleermuis	Hermelijn
Kamsalamander	Gewone dolfin	Mopsvleermuis	Huisspitsmuis
Knoflookpad	Gewone spitsdolfijn	Noordse vleermuis	Konijn
Poelkikker	Gewone vinvis	Rosse vleermuis	Molmuis
Rugstreeppad	Griend	Ruige	Ondergrondse
Vroedmeesterpad	Grijze dolfin	dwergvleermuis	woelmuis
<u>Overige soorten</u>	Kleine zwaardwalvis	Tweekleurige	Ree
Alpenwatersalamander	Narwal	vleermuis	Rosse woelmuis
Bruine kikker	Noordse vinvis	Vale vleermuis	Steenmarter
Gewone pad	Orca	Watervleermuis	Tweekleurige
Kleine watersalamander	Potvis	<b>Landzoogdieren</b>	bosspitsmuis
Meerkikker	Spitsdolfijn van gray	<u>Habitatrichtlijn</u>	Veldmuis
Middelste groene kikker/bastaard kikker	Tuimelaar	Bever	Veldspitsmuis
Vinpoetsalamander	Walrus	Hamster	Vos
Vuursalamander	Witflankdolfijn	Hazelmuis	Waterspitsmuis
<b>Vissen</b>	Witsnuitdolfijn	Lynx	Wezel
<u>Habitatrichtlijn</u>	Witte dolfin	Noordse woelmuis	Wild zwijn
Houting	<b>Vleermuizen</b>	Otter	Woelrat
Steur	<u>Habitatrichtlijn</u>	Wilde kat	<b>Kreeftachtigen</b>
<u>Overige soorten</u>	Baardvleermuis	Wolf	<u>Overige soorten</u>
Beekdonderpad	Bechsteins	<u>Overige soorten</u>	Europese rivierkreeft
Beekprik	vleermuis	Aardmuis	<b>Weekdieren</b>
Elrits	Bosvleermuis	Boomarter	<u>Habitatrichtlijn</u>
Gestippelde alver	Brandts vleermuis	Bosmuis	Bataafse
Grote modderkruiper	Franjestaart	Bunzing	stroommossel
Kwabaal	Gewone	Damhart	Platte schijfhoren
<b>Zeezoogdieren</b>	dwergvleermuis	Das	
<u>Habitatrichtlijn</u>	Gewone	Dwergmuis	
Bruinvis	grootoorvleermuis	Dwergspitsmuis	
	Grijze	Edelhert	
	grootoorvleermuis	Eekhoorn	
	Grote hoefijzerneus	Egel	
	Grote rosse	Eikelmuis	
	vleermuis	Gewone	
	Ingekorven	bosspitsmuis	
	vleermuis		

**Sporenplanten-  
bladmossen**Habitatrichtlijn

Geel  
schorpioenmos  
Tonghaarmuts

**Sporenplanten-  
varens**Habitatrichtlijn

Kleine vlotvaren

Overige soorten

Blaasvaren  
Groensteel  
Schubvaren

**Zaadplanten**Habitatrichtlijn

Drijvende  
waterweegbree  
Groenknolorchis  
Kruipend  
moerasscherm  
Liggende raket  
Zomerschroeforchis

Overige soorten

Akkerboterbloem  
Akkerdoornzaad  
Akkerogentroost  
Beklierde  
ogentroost  
Berggamander  
Bergnachtorchis  
Blauw guichelheil  
Bokkenorchis  
Bosboterbloem  
Bosdravik  
Brave hendrik  
Brede wolfsmelk  
Breed wollegras  
Bruinrode  
wespenorchis  
Dennenorchis  
Dreps  
Echte gamander  
Franjgentiaan  
Geelgroene  
wespenorchis  
Geplooide  
vrouwenmantel  
Getande veldsla  
Gevlekt  
zonneroosje  
Glad biggenkruid

**Gladde zegge**

Groene nachtorchis  
Groot spiegelklokje  
Grote bosaardbei  
Grote  
leeuwenklauw  
Honingorchis  
Kalkboterbloem  
Kalketrip  
Karthuiseranjier  
Karwijselie  
Kleine ereprijs  
Kleine schorseneer  
Kleine wolfsmelk  
Kluwenklokje  
Knollathyrus  
Knolspirea  
Korensla  
Kranskarwij  
Kruiptijm  
Lange zonnedauw  
Liggende ereprijs  
Moeragamander  
Muurbloem  
Naakte lathyrus  
Naaldenkervel  
Pijlscheefkelk  
Roggelelie  
Rood  
peperboompje  
Rozenkransje  
Ruw pazelzaad  
Scherpkruid  
Schubzegge  
Smalle raai  
Spits havikskruid  
Steenbraam  
Stijve wolfsmelk  
Stofzaad  
Tengere distel  
Tengere veldmuur  
Trosgamander  
Veenbloembies  
Vliegenorchis  
Vroege ereprijs  
Wilde averuit  
Wilde ridderspoor  
Wilde weit  
Wolfskers  
Zandwolfsmelk  
Zinkviooltje  
Zweedse kornoelje

**Dagvlinders**Habitatrichtlijn

Apollovlinder  
Boszandoog  
Donker  
pimpernelblauwtje  
Grote vuurvlinder  
Moeraspaelmoer-  
vlinder  
Pimpernelblauwtje  
Tijmblauwtje  
Zilverstreephooi-  
beestje

Overige soorten

Aardbeivlinder  
Bospaelmoer-  
vlinder  
Bruin dikkopje  
Bruine eikenpage  
Duinpaelmoer-  
vlinder  
Gentiaanblauwtje  
Grote  
paelmoervlinder  
Grote vos  
Grote  
weerschijnvlinder  
lepenpage  
Kleine heivlinder  
Kleine  
ijsvogelvlinder  
Kommavlinder  
Sleedoornpage  
Spiegeldikkopje  
Veenbesblauwtje  
Veenbespael-  
moervlinder  
Veenhooibeestje  
Veldpaelmoer-  
vlinder  
Zilveren maan

**Nachtvlinders**Habitatrichtlijn

Teunisbloempijl-  
staart

**Haften**Habitatrichtlijn

Oeveraas

**Libellen**Habitatrichtlijn

Bronslibel  
Gaffellibel

**Gevlekte**

witsnuitlibel  
Groene  
glazenmaker  
Mercurwaterjuffer  
Noordse  
winterjuffer  
Oostelijke  
witsnuitlibel  
Rivierrombout  
Sierlijke  
witsnuitlibel

Overige soorten

Beekrombout  
Bosbeekjuffer  
Donkere  
waterjuffer  
Gevlekte glanslibel  
Gewone bronlibel  
Hoogveenglanslibel  
Kempense  
heidelibel  
Speerwaterjuffer

**Kevers**Habitatrichtlijn

Brede  
geelrandwaterroof-  
kever  
Gestreepte  
waterroofkever  
Juchtleerkever  
Vermiljoenkever

Overige soorten

Vliegend hert

**Reptielen**Habitatrichtlijn

Dikkopschildpad  
Gladde slang  
Kemp's  
zeeschildpad  
Lederschildpad  
Muurhagedis  
Soepschildpad  
Zandhagedis

Overige soorten

Adder  
Hazelworm  
Levendbarende  
hagedis  
Ringslang



## Bijlage 2: Vleermuizen en ruimtelijke ingrepen

Vleermuizen en hun leefgebied worden beschermd door de Wet natuurbescherming. In deze wet is bepaald dat in het geval van een ruimtelijke ingreep ruim van tevoren bekeken moet worden of de ingreep nadelige invloed kan hebben op vleermuizen en hoe hiermee omgegaan moet worden.

### *Verblijfplaatsen*

Vleermuizen maken het hele jaar door gebruik van verschillende verblijfplaatsen (o.a. in bomen en gebouwen). Vleermuisverblijfplaatsen zijn op te delen in verschillende typen: winterverblijfplaats (waar overwinterd wordt), dagkwartieren (waar de mannetjes in de kraamkolonieperiode overdag zitten, alleen of in kleine groepjes), kraamkolonies (vrouwjes en hun jongen, vaak in grote groepen), paarverblijven (waar gepaard wordt, vaak in het najaar, soms gelijk aan de winterverblijfplaats) en tussenkwartieren (gebruikt in de periode tussen overwinteren en de zomerperiode in). Per type verblijfplaats gebruiken vleermuizen vaak meerdere verblijven waar tussen gewisseld wordt, bijvoorbeeld wanneer elders het klimaat geschikter is of om aan parasieten te ontkomen. Vleermuizen zijn wel zeer honkvast wat betreft de typen verblijven die ze gebruiken. Dit betekent dat hun verblijven belangrijk zijn voor instandhouding van de populatie en dat deze daarom beschermd worden door de wet.

Sinds mei 2017 is het Vleermuisprotocol vastgesteld. Dit is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdierverseniging VZZ in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). Het protocol dient als leidraad voor het bepalen hoe en hoe vaak geïnventariseerd moet worden om te voldoen aan de wetgeving. Voor het bepalen of een gebouw of een potentieel geschikte boom van belang is als vleermuisverblijfplaats, is over het algemeen een langlopend onderzoek nodig (van april/mei t/m september/oktober) en zijn 4 tot 7 bezoeken nodig. Om onnodige vertraging te voorkomen, wordt daarom aangeraden om in de planning van de voorgenomen plannen rekening te houden met deze onderzoeksperiode.

Maatregelen ten behoeve van vleermuizen zijn nodig:

- indien sprake is van een verblijfplaats die van significant belang is of zou kunnen zijn en/of;
- indien vleermuizen aangetroffen zijn.

Er is sprake van een significant belangrijke verblijfplaats (ook wel vaste verblijfplaats genoemd, een verblijfplaats die van belang is voor een populatie) als:

- er sprake is van een kraamkolonie;
- er sprake is van een belangrijke overwinteringsplaats of paarplaats;
- er geen alternatieve verblijfplaatsen in de directe omgeving beschikbaar zijn;
- de gunstige staat van instandhouding van de (populatie van) de soort in het geding is bij het verdwijnen van de verblijfplaats.

De te nemen maatregelen moeten er voor zorgen dat verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming niet overtreden worden. Dit betekent dat er geen dieren gedood, verwond of actief verstoord mogen worden en dat in geval van significant belangrijke verblijfplaatsen deze behouden

moeten blijven of anders tijdig op een goede manier vervangen dienen te worden. De functie die het leefgebied voor de betreffende populatie vervult, moet onverminderd blijven bestaan.

Om te voorkomen dat dieren gedood, verwond of actief verstoord worden, kunnen de volgende mitigerende maatregelen nodig zijn:

- niet slopen in de winterslaaperperiode (in deze periode kan zelden met zekerheid worden vastgesteld dat vleermuizen afwezig zijn in een potentieel geschikt en onoverzichtelijk object, omdat ze dan ook 's nachts passief zijn. Dat maakt ze in deze periode overigens extra kwetsbaar);
- vlak voor de sloop onderzoeken of er individuen aanwezig zijn in het te slopen object. Zijn deze wel aanwezig dan geldt dat gewacht moet worden tot het dier of de dieren weg zijn.

Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn kan een ontheffing aangevraagd worden bij de provincie waarin de ingreep plaatsvindt. Een afwijzingsbrief, die stelt dat geen ontheffing nodig is, 'omdat als de voorgestelde maatregelen genomen worden er immers geen verboden overtreden worden' geldt als goedkeuring van de voorgestelde maatregelen. Zijn de maatregelen niet voldoende, dan moeten deze aangepast worden. Als dat niet mogelijk is of wanneer compenserende maatregelen nodig zijn (bijvoorbeeld aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen), is een ontheffing nodig. Deze wordt alleen verstrekt in geval van projecten waarbij sprake is van een groot openbaar belang.

#### *Jachtgebied en vliegroutes*

Naast verblijfplaatsen bestaat het leefgebied van vleermuizen ook uit foerageergebied en vliegroutes (vaak bomenrijen of waterlopen). Deze zijn ook beschermd als zij van significant belang zijn. Zij gelden als significant belangrijk indien bij aantasting de functionaliteit van de verblijfplaats(en) in het geding komt. Is dat het geval, dan zijn maatregelen nodig die dit voorkomen, anders is een ontheffing nodig. Ook hier geldt dat deze alleen verstrekt wordt in geval van projecten waarbij sprake is van een groot openbaar belang.



## Bijlage 3: Vogels en ruimtelijke ingrepen

Als mitigerende maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, hoeft geen ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen ontheffing nodig is, kan een ontheffing aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren. Indien goedgekeurd, wordt door de provincie een "positieve afwijzing" afgegeven.

Als geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen of wanneer compenserende maatregelen nodig zijn (bijvoorbeeld het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen), dient een ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn.

De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- Is er een wettelijk belang?
- Is er een andere bevredigende oplossing?
- Komt de gunstige staat van instandhouding in gevaar?

"Ruimtelijke inrichting en ontwikkeling" of een "dwingende reden van groot openbaar belang" gelden echter niet als een wettelijk belang. Dit betekent dat de provincie in het kader van ruimtelijke ingrepen alleen een positieve afwijzing af kan geven.

### Bescherming van vogelnesten

Artikel 3.1 lid 2 uit de Wet natuurbescherming luidt:

*"Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen".*

Voorafgaand en tijdens de werkzaamheden moet rekening gehouden worden met eventueel aanwezige vogelnesten. Er is sprake van een nest wanneer er nestindicatief gedrag is waargenomen en/of er een broedsel aanwezig is. Het vernielen of beschadigen van een nest is verboden. Dit geldt voor alle vogelsoorten. De meeste vogels maken echter elk broedseizoen een nieuw nest of zijn goed in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen onder de bescherming van de Wnb wanneer het in gebruik is (tijdens het broedseizoen). Wanneer een dergelijk nest niet in gebruik is, is geen ontheffing nodig voor het vernielen of beschadigen ervan.

Verstoring van vogels is ook verboden, maar er bestaat een uitzondering voor verstoring die niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort (artikel 3.1 lid 5 Wnb). Dit betekent dat verstoring tijdens het broedseizoen toegestaan is, mits de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort gewaarborgd blijft.

Een (beperkt) aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Verblijfplaatsen van deze vogelsoorten zijn niet alleen beschermd wanneer ze in gebruik zijn, maar het hele jaar:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).

Tot slot is er nog een categorie 5: Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Voor deze soorten is extra onderzoek nodig, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd; deze soorten zijn namelijk *wel* jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Hieronder de lijst met jaarrond beschermde vogelnesten:

*Nesten van de volgende soorten zijn jaarrond beschermd indien ze nog in functie zijn:*

Boomvalk	<i>Falco subbuteo</i>
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>
Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>
Grote gele kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>
Havik	<i>Accipiter gentilis</i>
Huisemus	<i>Passer domesticus</i>
Kerkuil	<i>Tyto alba</i>
Oehoe	<i>Bubo bubo</i>
Ooievaar	<i>Ciconia ciconia</i>
Ransuil	<i>Asio otus</i>
Roek	<i>Corvus frugilegus</i>
Slechtvalk	<i>Falco peregrinus</i>
Sperwer	<i>Accipiter nisus</i>
Steenuil	<i>Athene noctua</i>
Wespendief	<i>Pernis apivorus</i>
Zwarte wouw	<i>Milvus migrans</i>

*Nesten van de volgende soorten zijn niet jaarrond beschermd (categorie 5), maar hiervan is inventarisatie wel gewenst:*

Blauwe reiger	<i>Ardea cinerea</i>
Boerenwaluw	<i>Hirundo rustica</i>
Bonte vliegenvanger	<i>Ficedula hypoleuca</i>
Boomklever	<i>Sitta europaea</i>
Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>
Bosuil	<i>Strix aluco</i>
Brilduiker	<i>Bucephala clangula</i>
Draaihals	<i>Jynx torquilla</i>
Eider	<i>Somateria mollissima</i>
Ekster	<i>Pica pica</i>
Gekraagde roodstaart	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
Glanskop	<i>Parus palustris</i>
Grauwe vliegenvanger	<i>Muscicapa striata</i>
Groene specht	<i>Picus viridis</i>
Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>
Hop	<i>Upupa epops</i>
Huiswaluw	<i>Delichon urbica</i>
Ijsvogel	<i>Alcedo atthis</i>
Kleine bonte specht	<i>Dendrocopos minor</i>
Kleine vliegenvanger	<i>Ficedula parva</i>
Koolmees	<i>Parus major</i>
Kortsnavelboomkruiper	<i>Certhia familiaris macrodactyla</i>
Oeverwaluw	<i>Riparia riparia</i>
Pimpelmees	<i>Parus caeruleus</i>
Raaf	<i>Corvus corax</i>
Ruigpootuil	<i>Aegolius funereus</i>
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>
Tapuit	<i>Oenanthe oenanthe</i>
Torenvalk	<i>Falco tinnunculus</i>
Zeearend	<i>Haliaeetus albicilla</i>
Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>
Zwarte mees	<i>Parus ater</i>
Zwarte roodstaart	<i>Phoenicurus ochruros</i>
Zwarte specht	<i>Dryocopus martius</i>